

Emeli aň we onuň nämälim dünýäsi

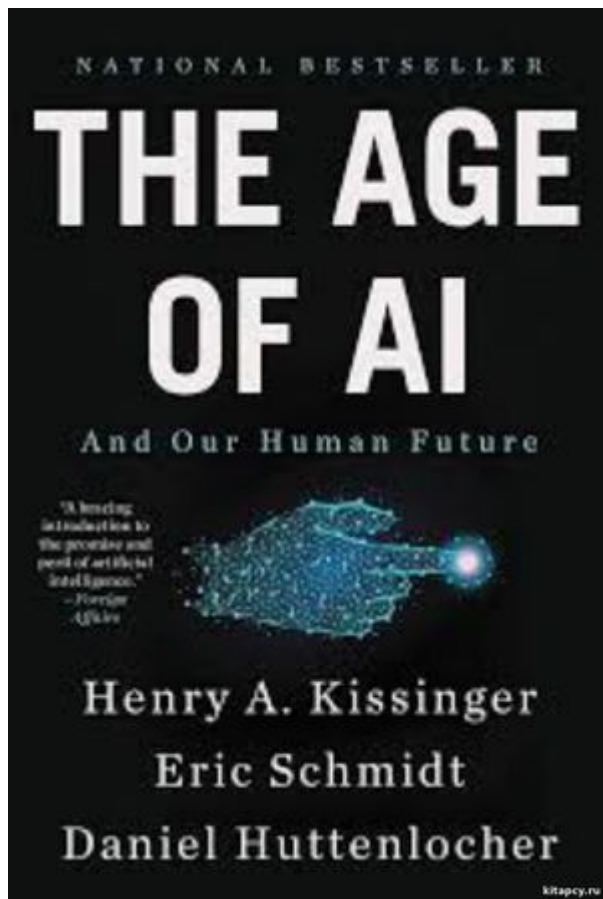
Category: Kitapcy, Ylym we tehnologiýa

написано kitapcy | 26 января, 2025

Emeli aň we onuň nämälim dünýäsi EMELI AÑ WE ONUŇ NÄMÄLIM DÜNYÄSI

Täze eýýamy taslamak diňe inženerleriň we işewürleriň borjy bolmaýşy ýaly, elbetde, diňe syýasatçylaryňam borjy däl. «Google» kompaniýasynyň direktory Sundar Piçai «CBS» telekanalynda ýaýlyma berlen «60 minut» gepleşigine beren interwýusynda emeli aňyň giňden ýaýramahynyň etiki we sosial çözgütleri tapmaly boljak täze kynçylyklary döredýändigini nygtady. Şol sebäpli pelsepeçileri şu ugurdaky oýnaýan roluny ýerine ýetirmäge we jogapkärçiligi diňe işewürlerdir inženerleriň boýnuna atmazlyga çagyrdy. Meniň ünsümi çeken zat – emeli aňyň medeni täsirlerine gyzyklanýan alymlaryň we ylmy-barlagçylaryň barha artmagydyr. Ilkibaşda ABŞ-nyň öňki daşary işler ministri Genri Kissinjeriň bu boýunça gyzyklanandygyny okapdym. Kissinjer syýasatçy bolmazdan öňem alym adamdy. 1923-nji ýylda dünýä inen we häzir 99 ýaşly Kissinjer 2021-nji ýylyň ahyrlarynda «Google»-nyň öňki direktory Erik Şmidt we Kontrazwedka gullugy boýunça professor Deniel Hattenloher bilen bile «The Age of AI and Our Human Future» («Emeli aň eýýamy we ynsanperwer geljegimiz») atly bir kitap çap etdirdi. Kitap ýokarda agzalan meseläniň üstünde durup geçýär, kitabyň adyndan näme hakda gürrüň gidýändigini çaklasa bolýar.

Häzirki döwrüň tanyml akyldarlaryndan Noam Homskiý geçen aý emeli aň serişdelerine esaslanýan gözleg düwmesi ChatGPT platformasynyň tanyşdyrylyşy hakda makala ýazdy. Munuň tanyşdyrylyşy emeli aňyň nämeleri elýeterli edip biljekdigi we potensial täsirleriniň nägadar uly boljakdygy babatda nusgalyk modele ýetendigi üçin Gündogarda we Günbatarda uly gyzyklanmanyň döremegine sebäp boldy. Ispan-amerikan akyldary Manuel Kastells internete gollanýan gatnaşyk we aragatnaşyk ulgamlaryna salgylanyp, gymmatlyklarda, sosial gatnaşyklarda, medeniýetde garaşylýan öwrülişik hakda jikme-jik ýazypdy. Kastells «tor jemgyýeti» diýip atlandyran toparynyň ýüze çykmagy bilen bir hatarda täze dünýä yşarat edipdi. Häzir internetiň giňden ýaýramagyndan gelip çykýan öwrülişigi medeniýetde, gündelik işlerde, ýaşaýyş-durmuş terzlerinde, bilimde, identifikasiýada, durmuşyň hemme ugrunda, hatda uruşlarda-da duýup ýörüs. Internet çykandan soňky dünýä geçen asyryň bize mälim dünýäsine onçakly meňzemeýär. Homskiý adamyň ornuny tutjakdygy ýa-da gullaşdyrjakdygy howatyrynda gezyänleriň aýdyşy ýaly, emeli aňyň adamyň ornuny tutjagyna ynananok. Kalkulýaror sanlary hasaplap çykarmakda adaman ozup biler, emma pikir döredijiliginde adaman öňe geçip bilmez. Düşünje diňe öňden mälim ýa-da ulanyşdaky maglumatlara salgylanýan aň yetirip

bolaýjak jogaplar hödürlemek däl, bu maşynkanyň edýän işi. Düşünmek sowaly täzeden şekillendirmek we meselä täzeden baha bermek bilen başlaýar hem-de has ön bolmadyk ähtimallyklary-da öz içine alyp bilýär. Munuň özi maşynkanyň mümkinçiligini aşýar. Aýratynam adam aňynyň gereksiz bolmagyndan howatyrlanmagyň hajaty ýok. Ýöne Kissinjer we onuň kärdeşleri başgaçarak bir meselä ünsi çekýärler. «Google»-nyň ýerine ýetiriji direktorynyňam aýdysy ýaly we «Castells» tarapyndanam yşarat edilşi ýaly emeli aň bazarlarda, mekdeplerde, okuw maksatnamalarynda, arasynda ýaşayan şahslaryň gatnaşyklarynda üýtgeşik dünýä getirer.

Мереди́т Бру́ссард

Искусственный интеллект

ПРЕДЕЛЫ ВОЗМОЖНОГО

Meñzeş deňeşdirme geçirmek isleseňiz, elli ýyl mundan öňe,

ýagny, 1973-nji ýyla dolanyň we şol wagtyň dünýäsiniň, durmuşynyň 2023-nji ýyldaky ýagdaýy bilen deňeşdiriň. Emeli aň agalygynyň şu günümüz bilen ertäniň arasyndaky deňeşdirmesi hökman bolaymaly. Bu öwrülişik millionlarça adamy ykdysady işleriniň halkasyndan daşlaşdyryp, jemgyýetçilik gatnaşyklary we agalyk süýän gymmatlyk sistemalaryny-da düýpli özgerdip taşlar. Ýagdaý-a şeýle. Diňe amal edilýän işlerde däl, eýsem düşüňjelerde, medeniýetde we eklenç çeşmelerinde bolup geýän öwrülişigiň gürrüni edilýär. «Google»-yň ýerine ýetiriji direktory Sundar Piçainiň topy filosoflaryň we antropologlaryň meýdançasyna zyňmaga iteren zadam şudy: Elbetde, täze eýýamy taslamak diňe inženerleriň we işewürleriň borjy bolmaýsy ýaly, diňe syýasatçylaryňam borjy däl. Tewfik SEÝF, Saud Arabystanly žurnalist. Penşenbe, 27.04.2023 ý. Ylym we tehnologiýa